

УДК 378,147.88:37:005(045)

Берека В. Є.*

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ: ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ І ТЕХНОЛОГІЯ

У статті розглядаються актуальні проблеми професійно-педагогічної практики менеджерів освіти. Акцентовано увагу на специфічних принципах практики менеджерів освіти, основу яких складають пропедевтична спрямованість, зв'язок з предметами психолого-педагогічного циклу, розвиток педагогічного мислення, особистісна орієнтація, динаміка самостійності, опора на реалії педагогічної дійсності. Розкривається зміст кожного принципу.

Проаналізовано труднощі в організації професійно-педагогічної практики менеджера освіти. Основними визначено як такі, що пов'язані із спроможністю здобувача освіти до рефлексії, морального вибору в проблемних ситуаціях; усвідомлення власної значимості для інших людей, відповідальності за результати діяльності; спрямованості на реалізацію самоосвіти, самоаналізу, саморозвитку, самовизначення, самодетермінації тощо. Важливість оволодіння важливими індивідуально-процесуальними характеристиками, до яких віднесено різносторонність умінь, самостійність, творчий потенціал, унікальність, неповторність, обгрунтовано тим, що це є основою для плідних міжсуб'єктних відносин і стимуляція прагнень до взаємодії, комунікації.

Розглядаючи технологію професійно-педагогічної практики менеджера освіти автор пов'язує її різними видами попередніх практик, пропонується режим роботи студентів на період проходження практики описуються функціональні обов'язки причетних до керівництва практикою. Схарактеризовано зміст, форми організації, методи, прийоми та засоби практики, що сприяють становленню предметних якостей сучасного менеджера, здатного осмислено застосовувати глибоко усвідомлені теоретичні знання, їх творчо впроваджувати.

Узагальнено результати дослідження проблеми формування основних принципів професійно-педагогічної практики та технології її використання; проаналізовано місце і роль проблеми в процесі підготовки менеджерів освіти, сформульовані висновки.

Ключові слова: зміст практики менеджерів освіти, принципи, професійно-педагогічна практика, технологія

Підвищення якості педагогічної освіти, забезпечення її мобільності, привабливості, конкурентоспроможності на ринку праці потребують відповідно до концептуальних засад розвитку освіти України та її інтеграції в європейський простір від системи підготовки педагогічних працівників організації навчально-виховного процесу на засадах гуманності, особистісно орієнтованих технологій, забезпечення розвитку і саморозвитку студентів.

Зміст, форми організації, методи, прийоми, засоби практики сприяють становленню предметних якостей сучасного менеджера, здатного осмислено застосовувати глибоко усвідомлені теоретичні знання володіти методами їх творчого впровадження. Кваліфікована практика сприяє забезпеченню стійкого інтересу до практичної роботи, допомагає у визначенні потреб суспільства в конкретних умовах розвитку. Указує на способи їхнього практичного задоволення.

Вона дає можливість апробувати здатність майбутнього менеджера до виконання професійних функцій, формує особистісну потребу в набутті знань, тобто стає суттєвим мотивом у поглибленні теоретичної підготовки, сприяє усвідомленню необхідності використання знань у майбутній практичній діяльності.

Практика розглядається як важлива складова професійної підготовки, спрямована на закріплення та реалізацію в спеціально створених умовах набутих предметних, психолого-педагогічних, науково-методичних знань, необхідних для майбутньої

* © Берека В. Є.

діяльності, а також як засіб творчого розвитку та саморозвитку майбутніх менеджерів освіти, формування в них професійно значущих якостей та готовності до інноваційної діяльності.

Дослідженню проблеми педагогічної практики у вищих навчальних закладах приділялась належна увага. Зокрема, принципи педагогічної практики вивчали Е. В. Бондаревська, С. В. Кульневич, М. М. Дарманський, О. О. Глебов [1-3], організація педагогічної практики відповідно до принципу інтеграції, що забезпечить формування творчої всебічно розвиненої особистості вчителя висвітлили Н. М. Дем'яненко, Л. А. Машкіна, О. Я. Савченко, С. О. Сисоєва [4-8]. В останні роки з'явилося дисертаційне дослідження Н. В. Козакової [9] про організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки. Однак усі вони стосуються практичної підготовки майбутнього вчителя. Що ж стосується практичної підготовки менеджерів освіти, то це питання залишилося поза увагою. Разом з тим зміст, форми організації, методи, прийоми, засоби практики значною мірою сприяють становленню предметних якостей сучасного керівника, здатного осмислено застосовувати глибоко усвідомлені теоретичні знання, володіти методами їх творчого впровадження. Кваліфікована практика сприяє забезпеченню стійкого інтересу до практичної роботи, допомагає у визначенні потреб суспільства в конкретних умовах історичного розвитку, вказує на засоби їхнього практичного задоволення.

Мета статті полягає в обґрунтуванні основних принципів та розкритті технології професійно-педагогічної практики майбутніх менеджерів освіти.

Традиційно ґрунтовне ознайомлення студента з професійною педагогічною діяльністю відбувається на 4-5 році навчання, коли під час практики майбутні вчителі набувають досвіду викладання і виховання. Але особливий вид практики проходить під час навчання в магістратурі за спеціальністю «Управління навчальним закладом». Треба визнати, що проведення цієї практики не обходиться без певних труднощів, які, як правило, мають одну й ту ж природу. Зокрема, частина магістрантів не володіють навичками встановлення контактів з учителями, школярами, особливо старшими підлітками. Певні труднощі пов'язані із спроможністю до рефлексії, морального вибору в проблемних ситуаціях; усвідомлення власної значимості для інших людей, відповідальності за результати діяльності; спрямованості на реалізацію «само»: самоосвіти, самоаналізу, саморозвитку, самовизначення, самодетермінації тощо; володіння важливими індивідуально-процесуальними характеристиками (різносторонність умінь, самостійність, творчий потенціал), унікальність, неповторність, що є основою для плідних міжсуб'єктних відносин і стимуляція прагнень до взаємодії, співробітництва, спілкування. Перелік цей довгий і знайомий багатьом викладачам, які займаються педагогічною практикою. Очевидно, що коріння цих проблем криються не стільки в індивідуальних особливостях майбутніх керівників і умовах практики, скільки в самій її методичній організації. Необхідність уважного й вираженого підходу до змісту і організації педагогічної практики очевидна. Досвід Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії [10] – один із небагато численних описів розв'язків накопичених проблем, пов'язаних з педагогічною практикою.

Тут уведено посаду проректора з педагогічної практики. Під його керівництвом з 2000 року працюють над зміною форми і змісту педагогічної практики. Новий підхід до організації і змісту практики базується на декількох принципових положеннях.

Пропедевтична спрямованість. Перш, ніж включитися маістру в управлінську діяльність, необхідно сформувати в нього базові педагогічні уміння і навички: здатність до орієнтування в новій педагогічній реальності, уміння педагогічного спілкування, професійного аналізу педагогічних явищ, тому практиці в магістратурі повинна передувати практика, спрямована на формування педагогічних умінь.

Зв'язок з предметами психолого-педагогічного циклу. Професійно-педагогічна

практика логічно завершує вивчення основних психолого-педагогічних дисциплін: «Психологія», «Введення в спеціальність», «Педагогічні теорії, системи, технології». Це попередньо допомагає ознайомитися з явищами, що вивчатимуться на наступних курсах: «Основи управління педагогічними системами», «Філософія освіти», «Основи економічних знань», «Маркетинг освіти»; практично актуалізує знання студентів, забезпечує їх практичне застосування.

Розвиток педагогічного мислення. Перш, ніж приступити до самостійної професійної діяльності, магістр повинен накопичити досвід аналізу і певну кількість прикладів педагогічної майстерності. Під час практики здійснюється уточнення понять: вивчені теоретичні положення наповнюються реальним смислом і дають змогу магістру точно окреслити педагогічні явища і факти. Для цього в зміст професійно-педагогічної практики включені спостереження й аналіз педагогічного процесу в школі. За час практики магістранти відвідують й аналізують заходи, пов'язані з прийняттям управлінських рішень, активно стимулюється взаємонавчання, обмін досвідом між магістрантами.

Особистісна орієнтація. Формування професійних управлінських навичок і умінь вимагають індивідуального підходу до навчання кожного магістра. З цією метою організовується безперервне наставництво: магістри по 1-2 чоловік прикріплюються до одного з керівників школи, групою опікується викладач вищого навчального закладу, він разом із директором школи і його заступниками надають необхідну допомогу, консультують майбутніх менеджерів освіти. У будь-який час магістри можуть отримати консультацію в кожного із наставників.

Динаміка самостійності. Розподіл змісту й різних видів роботи й навчальних завдань передбачає підвищення самостійності студентів від початку й до кінця практики. Якщо на початку керівники контролюють процес адаптації магістра в навчальному закладі, то в кінці майбутній менеджер користується свободою у визначенні змісту роботи, графіку роботи в навчальному закладі. При визначенні підсумків магістри беруть участь в оцінці роботи кожного члена навчальної групи.

Опора на реалії педагогічної дійсності. Практика організовується на договірних началах із навчальним закладом. Навчальні завдання адаптуються до потреб школи, органів народної освіти (можуть вивчатися умови проходження атестації педагогічних працівників, ефективність проведення педагогічних рад, результати фінансово-господарської діяльності, участь в дослідницькій і експериментальній роботі школи тощо). Зміст практичної діяльності магістра в цілому відображає специфіку роботи того навчального закладу, де проходить практика.

Професійно-педагогічна практика виконує роль базової основи, яка дає змогу підготувати магістра до все більш ускладненої управлінської діяльності. Цим визначається її місце в системі різних форм педагогічної практики. Практика слухачів магістратури за спеціальністю «Управління навчальним закладом» тісно пов'язана зі змістом практики на попередніх курсах, забезпечує її цілісну побудову, єдність окремих етапів, наступність основних ідей, змісту, взаємозв'язку дисциплін управлінського спрямування з психолого-педагогічними дисциплінами, актуалізує знання, сприяє формуванню в слухачів магістратури здатності їх практичного застосування.

Зокрема, у процесі практики на I освітньо-кваліфікаційному рівні «молодший спеціаліст» майбутні слухачі магістратури набувають професійних умінь визначати мету й завдання навчально-виховного процесу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей, вивчати особливості учня й можливості його розвитку, планувати педагогічну діяльність, використовувати різні форми і методи організації навчально-виховного процесу, співпрацювати з учнями і вчителями, на основі спостережень аналізувати навчально-виховну роботу, корегувати її, використовувати теоретичні знання в реальній практичній діяльності.

Практика, організована з другого курсу, дає можливість при подальшому вивченні теорії врахувати особистий досвід і теоретично осмислити власні педагогічні спостереження. Студенти ознайомлюються з професійною діяльністю вчителя і вихователя, особливостями функціонування сучасних навчальних закладів, видами навчально-виховної роботи вчителя. Практична діяльність сприяє забезпеченню сприйняття теоретичних дисциплін. Також на I освітньо-кваліфікаційному рівні «молодший спеціаліст» майбутні педагоги опановують вимоги до власної поведінки, учаться керувати психічними процесами. Результати практики на цьому освітньо-кваліфікаційному рівні: сформованість окремих умінь і навичок, основ індивідуальної педагогічної діяльності, певною мірою, особистості майбутнього менеджера, відбувається якісна зміна внутрішнього світу студента, визначаються шляхи та напрями професійного саморозвитку. Отже, забезпечується реалізація навчальної, освітньої й частково діагностичної функції.

На II та III освітньо-кваліфікаційному рівнях «бакалавр» і «спеціаліст» реалізується діагностична функція практики. Для цього організується дослідно-діагностична та переддипломна практика. У їх ході майбутні керівники навчальних закладів озброюються сучасними методиками дослідження особливостей розвитку учня, навчаються аналізувати, проєктувати, узагальнювати дані спостережень та досліджень, робити педагогічні висновки.

При організації практики за спеціальністю «Управління навчальним закладом» ураховується те, що педагогічна праця в цілому, а особливо управлінська, за своєю логікою, філософською основою, творчим характером неможлива без досліджень, і майстром управлінської праці стає той, хто відчув у собі дослідника. Отже, практику організовують і проводять так, щоб вона була не тільки засобом формування управлінських умінь, але й розвивала пізнавальну й творчу активність слухача магістратури, забезпечувала діагностику його професійної спрямованості, креативне закріплення й поглиблення теоретичних знань, тому в її змісті є відповідні вправи багато аспектного управлінського характеру: вправлення з певними закономірностями, демонстрація зразків управлінської діяльності, відтворення побаченого, залучення слухачів магістратури до роботи з вправлянь, надання їй творчого, дослідницько-експериментального характеру. Саме творчість у ході практики – успішний шлях до майстерності майбутнього управління.

У цілому взаємодоповнюючі, такі, що змінюють одна одну види практики утворюють цілісний процес, спрямований на формування управлінця-професіонала. Логіка професійної практичної підготовки менеджера в магістратурі з точки зору професійно-особистісного розвитку бачиться таким чином: упродовж усіх років навчання майбутній магістр вивчає основні психолого-педагогічні дисципліни: «Введення у спеціальність», «Педагогічні теорії, системи, технології», «Психологія людини», «Вікова психологія», «Педагогічна психологія». У цей період відбувається перебудова свідомості – буденне, життєве представлення про сутність людини, призначення й особливості педагогічної діяльності трансформуються в наукову систему знань. Індивідуальний учнівський досвід (кожен студент має мінімум десятилітній стаж безпосередньої участі в ролі суб'єкту практичної шкільної педагогіки) в той же час може бути переосмисленим на новому рівні і змістовно збагаченим. Присвоєння нових ролей – педагога, організатора, дослідника – проходить у той же час унаслідок укріплення практичних знань у вивченні основних теоретичних курсів. Такі завдання спрямовані на вивчення особистості учня, спостереження за життєдіяльністю дітей і його аналіз. Для їх наповнення майбутній учитель повинен вступити в контакт з дитиною, спонукати його до співробітництва, глянути на школу очима професіонала. Ставлення студента до школи, педагогічної праці в цей час паралельно у свідомості виростає нехай ідеалізована, але своя, сприйнята особистістю картина майбутнього професійного самовизначення. Вона пов'язана з розумінням і прийняттям відповідності, співучасті

з тим, з чим майбутні педагоги зустрічаються в школі. Вияв критичного максималізму й оцінки з цих позицій педагогічної діяльності можуть свідчити про те, що студент не хоче пов'язувати своє подальше життя з педагогічною роботою. У цьому випадку можна говорити про те, що студент не включений у процес професійної ідентифікації.

Професійно-педагогічна практика дає змогу адаптувати слухача магістратури до реального життя школи, створити умови для практичного застосування знань психолого-педагогічних дисциплін, формувати і вдосконалювати базові професійно-педагогічні навички і уміння, діагностувати професійну придатність магістра до управлінської діяльності, забезпечити успішність подальшої управлінської діяльності.

Організація професійно-педагогічної практики вимагає від керівників дотримання певної послідовності дій. Наказом по вищому навчальному закладу магістри групами направляються в школи, з якими попередньо укладається договір. Цим же наказом затверджується керівник практики, педагог і психолог. Зміст і обсяг завдань розрахований на 36-годинний робочий тиждень. Магістри працюють у школі по 6-8 годин щоденно, виконують навчальні завдання, посадові обов'язки керівника. Мінімальна кількість часу, який магістрант проводить у школі, визначається часом присутності в школі педагогів.

Можливий такий графік роботи в період практики. Упродовж першого тижня магістри відвідують усі заходи, які проводить керівник, що дає змогу їм звикнути до школи. Усі магістри приходять в школу за пів години до початку занять і закінчують роботу через 6-8 годин. На другому тижні практики магістри відвідують заходи вибірково, у відповідності із завданнями. Час приходу в школу і її залишення узгоджується з керівником закладу. Але при цьому магістрант знаходиться в школі за виробничою необхідністю.

Режим роботи магістрів-практикантів визначає керівник практики, викладачі педагогіки і психології. Під час практики робота магістра може плануватися таким чином: 1-2 година перебування в школі – відвідування оперативних нарад, участь у корекційній роботі щодо оперативного втручання в навчально-виховний процес, підготовка оперативних даних, допомога учнівському самоврядуванню; 3-4 година перебування в школі – відвідування та аналіз уроків, виховних заходів, методичних об'єднань, робота з громадськими організаціями, аналіз нормативно-правової бази; 5-6 година перебування в школі – корегування плану роботи наступного дня, робота з учнівським самоврядуванням та громадськими організаціями, аналіз фінансово-господарської діяльності, роботи гуртків, клубів за інтересами, робота з батьківською громадськістю; 7-8 година перебування в школі – робота з шкільною документацією, опрацювання нормативно-правових документів, робота за місцем проживання, участь в громадсько-політичному житті школи. У залежності від плану школи час і зміст роботи впродовж кожного дня можуть змінюватися.

Керівники практики працюють у школі за графіком, згідно з яким мають бути враховані години навчального навантаження викладачів і розподіл часу роботи таким чином, щоб упродовж робочого дня магістри і викладачі працювали разом. Викладачі, які працюють у цей день у школі, відповідають за організацію роботи магістрантів упродовж дня, контролюють їхню роботу, консультують, радять і допомагають практикантам, працюють з керівниками школи. Крім чергування за графіком, виконують поточні обов'язки в інші дні тижня (проводять практичні заняття, інструктують, консультують, приймають звіти, перевіряють виконання завдань тощо).

Упродовж усього дня з магістрантами працює директор школи і заступники директора. Вони проводять консультації, інструктажі, допомагають організувати роботу за напрямками практики.

Навантаження викладачів, керівників практики визначаються кількістю магістрів, зайнятих на практиці.

Завідуючий практикою за погодженням з кафедрами педагогіки і психології підбирає бази для проведення практики, забезпечує необхідні умови для організації й проведення практики; спільно із завідувочою магістратури укладає договір зі школою; бере участь в установчих і підсумкових конференціях; контролює роботу групових керівників, методистів, адміністрації школи і вчителів по керівництву практикою у відповідності з договором; відвідує залікові заходи, які проводять магістранти, уживає заходів по усуненню недоліків в організації практики, контролює проходження документації на оплату особам, які причетні до керівництва професійно-педагогічною практикою в школі (директор, заступники, вчителі, класні керівники); сприяє організації оптимального режиму для штатних викладачів вищого навчального закладу, які поєднують керівництво практикою з аудиторним навантаженням.

Завідувач магістратурою встановлює зв'язок з базами практики, розподіляє магістрантів за місцем практики, забезпечує облік інтересів і можливостей магістрантів, викладачів, керівників шкіл; оформляє документи для оплати керівників практики в школі; контролює роботу викладачів, магістрантів, вибірково відвідує заходи, складає графік роботи викладачів в школі і стежить за його виконанням, контролює і реалізує виконання навантаження викладачів, адміністрації школи в період практики, вибірково відвідує консультації, інструктажі, залікові заходи, які проводять магістранти; організовує і проводить підсумки практики, установчі і підсумкові конференції за її результатами, спільно з іншими викладачами оцінює роботу практикантів, звітує перед кафедрою педагогіки про підсумки практики.

Викладач педагогіки бере участь у дотриманні режиму роботи під час практики, надає оперативну допомогу магістрантам під час практики, проводить інструктажі, консультації, приймає звіти про виконання завдань; відвідує і оцінює залікові виховні заходи, разом зі студентами відвідує заходи пов'язані з управлінським процесом, проводить показовий їх аналіз; оцінює якість виконаних навчальних завдань магістрантами, використовуючи рейтингову оцінку; бере участь в установчих і підсумкових конференціях, спільно з іншими викладачами, завідувачем магістратури, оцінює роботу практикантів.

Викладач психології проводить консультації, інструктажі, приймає звіти магістрантів про виконання завдань; дає індивідуальні консультації магістрантам з питань налагодження взаємовідносин в учнівському та учительському колективах, допомагає в розв'язанні складних психологічних проблем; контролює виконання магістрантами психологічного блоку програми практики; приймає щотижневі проміжкові звіти магістрантів про роботу; перевіряє якість виконання навчальних завдань; оцінює роботу магістрантів, використовуючи рейтингові оцінки; працює з керівним складом навчального закладу.

Директор школи створює умови для проведення практики в школі, обумовлені договором; видає розпорядження про закріплення магістрантів за керівниками, знайомить їх зі школою, режимом роботи, правилами внутрішнього розпорядку, якісним складом учителів, документацією школи, її матеріально-технічною базою, традиціями і особливостями; забезпечує єдність вимог до магістрантів зі сторони вчителів і керівників практики; бере участь в установчих і підсумкових конференціях, організовує педради, на яких обговорюються проблеми проходження практики, бере участь в оцінці роботи практикантів.

Заступники директора забезпечують взаємозв'язок між учасниками проходження практики, створюють умови проходження практики, обумовлені договором; включають магістрантів в навчально-виховний процес в школі, інформують про щоденні зміни в режимі навчальних занять і виховних заходів, проводять практичні заняття, інструктажі, консультації, надають допомогу при виникненні труднощів у практикантів; відвідують заходи, які проводять практиканти, беруть участь в оцінці залікових заходів; координують зусилля причетних до проведення практики.

Магістрант під час практики повинен знаходитися в школі не менше 6 годин; дотримуватися трудової дисципліни і правил, установлених у закладі; бути присутнім на всіх нарадах, інструктажах, консультаціях; відвідувати уроки та заходи управлінського характеру, вести протоколи, спостерігати й аналізувати; кожен тиждень звітувати перед керівниками практики, викладачами педагогіки, психології про виконанні навчальні завдання; складати індивідуальний план роботи, затверджувати його в керівника практики, а по її завершенні звітувати в усній або письмовій формі, вести науково-дослідну роботу у відповідності з темами курсових і дипломних робіт з педагогіки і психології, виконувати дослідження на замовлення школи, органів управління освітою.

Умовно вся робота під час практики для магістрантів ділиться на навчально-ознайомлювальну роботу і роботу в якості керівника навчального закладу.

Зміст навчально-ознайомлювальної діяльності визначається кафедрами педагогіки і психології у відповідності з вимогами, які визначені до підготовки керівника навчального закладу. Вони включають ознайомлення зі школою, умовами роботи в ній, відвідування і аналіз заходів управлінського характеру. Зміст роботи керівника навчального закладу визначається посадовими обов'язками.

Кожен тиждень практики орієнтований на виконання окремих навчальних завдань. Це визначає й організацію роботи із магістрантами. У залежності від кількості викладачів, які працюють з ними в школі, група поділяється на декілька підгруп.

Кожною підгрупою впродовж тижня опікується один педагог, який відповідає за виконання одного із завдань. Через тиждень магістранти підгруп переходять до іншого викладача.

Зміст всієї роботи протягом практики враховується у вигляді блоків, як, наприклад: «Ознайомлювальна робота першого тижня», «Психолого-педагогічна характеристика педагогічного і учнівського колективу», «Психологічний аналіз уроку», «Дидактичний аналіз уроку», «Педагогічна майстерність», «Педагогічна діяльність». Робота з кожного блоку оцінюється, і впродовж практики магістранти отримують рейтингові оцінки. Підсумкова оцінка визначається в кінці практики, яка залежить від особливостей практики в конкретній школі. Магістранту під час виконання завдань й складанням звітів про проведену впродовж тижня роботи повідомляються оцінки по кожному блоку. По сукупності роботи виводиться підсумкова рейтингова оцінка, яка потім переводиться в традиційні залікові бали – «незадовільно», «задовільно», «добре», «відмінно».

У кінці кожного тижня в індивідуальній бесіді з викладачами магістранти доповідають про те, що зроблено. Ці звіти дають змогу нам відмовитися від підсумкового письмового звіту. Однак для самовдосконалення змісту і організації практики доцільно на підсумковій конференції, яка проводиться в останній день практики в школі, обговорити такі питання:

1. Чого Ви очікували від практики в школі?
2. Що Вам дала практика? Чого Ви навчилися?
3. Що би Ви запропонували змінити в організації і проведенні практики, щоби максимально використати її можливості?
4. Які пропозиції Ви хочете висловити на адресу колективу школи, де проходили практику?
5. Чого Ви хочете побажати керівникам практики?
6. Чи збирались Ви працювати на керівній посаді в школі до практики?
7. Чи змінились Ваші наміри відносно керівної посади в школі?
8. Чи знадобляться уміння і навички, одержані на практиці, у Вашій подальшій роботі?

На основі узагальнення результатів дослідження проблеми формування основних принципів професійно-педагогічної практики та технології її використання, аналізу місця і ролі цієї проблеми в процесі підготовки менеджерів освіти в Хмельницькій

гуманітарно-педагогічній академії, а також вивчення вітчизняних та зарубіжних джерел, нами сформульовані такі висновки:

1. Вимоги до сучасного керівника освітнього закладу в процесі його підготовки вимагають переходу від передачі знань до пріоритетності розвитку особистості, здатної функціонувати в мінливих умовах педагогічної діяльності, до розвитку в слухачів магістратури творчого потенціалу, здатності до наукової, дослідно-експериментальної роботи.

Модернізація методології процесу навчання полягає в його переорієнтації із лекційно-інформаційної на індивідуально-диференційовану, особистісно орієнтовану форму та на оптимізацію організації самоосвіти слухачів магістратури.

2. Новий підхід до організації і змісту практики базується на декількох принципових положеннях: пропедевтичній спрямованості; зв'язку з предметами психолого-педагогічного циклу; розвитку педагогічного мислення; особистісній орієнтації; динаміці самостійності; опорі на реалії педагогічної дійсності.

3. Професійно-педагогічна практика виконує роль базової основи, яка дає змогу підготувати магістра до управлінської діяльності, яка постійно ускладнюється.

4. Взаємодоповнюючі, такі, що змінюють одна одну види практики утворюють цілісний процес, спрямований на формування управлінця-професіонала.

5. Організація професійно-педагогічної практики вимагає від керівника певної послідовності дій: видається наказ, яким фіксується місце практики, закріплюються її керівники, встановлюється режим роботи практиканта; складається графік роботи відповідальних за практику, директора школи і його заступників, розробляються їхні посадові обов'язки; встановлюється навантаження причетних до практики; здійснюється умовний розподіл практики на навчально-ознайомлювальну й роботу з керівництвом закладу; проводиться підготовка й здача звітів про проведену роботу, і як особливий атрибут - участь у підсумковій конференції.

За межами цієї статті залишилося висвітлення досвіду підготовки керівників навчального закладу до участі в професійно-педагогічній практиці, ґрунтовної розробки завдань і видів робіт, які виконуються під час практики, інші важливі аспекти практичної підготовки магістрів. Як ми вважаємо, ці питання потребують спеціальних опрацювань.

Література:

1. Бондаревская Е. В., Кульневич С. В. Личность в гуманистических теориях и системах воспитания. Ростов-на-Дону, 1999. 560 с.
2. Дарманський М. М. Організація діяльності чотириступеневого вищого педагогічного навчального закладу (на прикладі Хмельницького гуманітарно-педагогічного інституту) / за заг. ред. академіка Ничкало Н. Г. Хмельницький: Вид-во ХІПІ, 2001. 94 с.
3. Глебов А. А. Принципы структурирования и отбора содержания педагогической практики студентов. URL: <http://borytro.nm.ru/papers/subjetc5-3/glebov/htm>.
4. Педагогическая практика студентов Волгоградского государственного педагогического университета / под. ред. Н. К. Сергеева и Г. А. Ястребовой. Волгоград, 1998. 79 с.
5. Дем'яненко Н. М. Загально педагогічна підготовка вчителя історії вищої школи (XIX – перша третина XX ст.): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. К., 1998. 469 с.
6. Педагогічна практика в системі ступеневої підготовки вчителів початкових класів. Програма та методичні рекомендації щодо її реалізації. Хмельницький: Вид-во ХІПІ, 2001. 52 с.
7. Савченко О. Я. Удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів. *Початкова школа*. 2001. № 7. С. 3-11.
8. Сисоева С. О. Розвиток особистості в умовах постіндустріального суспільства. *Професійна освіта: педагогіка і психологія*. Ченстохов – Київ, 2001. 254 с.
9. Козакова Н. В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої підготовки: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04. К., 2004. 253 с.

10. Берека В. Є. Організація практичної підготовки слухачів магістратури за спеціальністю «Управління навчальним закладом». Хмельницький: Вид-во ХІПІ, 2005. 216 с.

Bereka V. Ye.

PROFESSIONAL AND PEDAGOGICAL PRACTICE OF EDUCATION MANAGERS: BASIC PRINCIPLES AND TECHNOLOGY

The article deals with actual problems of professional and pedagogical practice of education managers. It is focused on the specific principles of education managers' practice, which are based on: propaedeutic orientation, connection with subjects of the psychological-pedagogical cycle, development of pedagogical thinking, personal orientation, dynamics of independence, reliance on the realities of pedagogical reality. The content of each principle is revealed.

The difficulties in organizing education managers' professional and pedagogical practice are analysed. Such main difficulties are defined as those that related to the ability of the learner to reflect, moral choice in problematic situations, awareness of self-importance for other people, responsibility for the results of the activity, focus on the realization of self-education, self-analysis, self-development and self-determination, etc. The importance of mastering important individual procedural characteristics, which include diversity of skills, independence, creativity, uniqueness, is justified by the fact that it is the basis for interpersonal relationships and stimulation of desire for interaction, communication.

Considering the technology of education managers' pedagogical practice, the author associates it with different types of previous practices, proposes the mode of students' work for the period of practice, describes the functional responsibilities involved in the leadership of the practice. The content, forms of organization, methods, techniques and practices that contribute to the development of modern manager's subjective qualities, that can make meaningful application of deeply understood theoretical knowledge and creatively implement it, are characterized.

The results of the study of the problem of formation of the basic principles of professional and pedagogical practice and technology of its use are generalized; the place and role of the problem in the process of education managers' training are analysed, conclusions are formulated.

Key words: content of management practice, education manager, principles, professional and pedagogical practice, technology, procedural characteristics, principles, subjective qualities.

Дата надходження статті: «25» серпня 2019 р.

УДК 37.07:339.138

Данилова О. І.*

МАРКЕТИНГОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ФАКТОР УСПІХУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ НА РИНКУ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ

У статті актуалізовано запровадження технології маркетингу в управлінську діяльність освітньої установи, що дає змогу кожному закладу освіти самостійно визначати перспективи та стратегію розвитку, виявляти свою індивідуальність, а також ставати суб'єктами ринкових відносин. Розкрито різні погляди науковців щодо понять «маркетинг», «маркетинг у сфері освіти», «маркетингове управління», «маркетингове управління в освіті». Розглянуто особливості освітніх послуг як основного виду діяльності закладів освіти, що передбачають виконання різних видів (педагогічної, виховної, наукової) діяльності педагогічними працівниками з метою задоволення потреб окремих осіб і всього суспільства в отриманні знань та інформації, опануванні певних навичок та вмінь. Визначено, що впровадження маркетингу в управлінні закладу освіти означає філософію ринкових стосунків у системі освіти, де забезпечується взаємодія споживачів, виробників освітніх послуг і посередників в умовах ринку та вільного вибору. Результатом маркетингової діяльності має стати забезпечення рентабельності через найбільш ефективне задоволення потреб: особи –

*© Данилова О. І.